EBÛ ABDULLAH-I TURÛĞBÂDÎ

Tûs şehrinde yetişen evliyânın büyüklerinden. Adi, Muhammed bin Muhammed bin Hasen et-Turûğbâdî'dir. Tasavvufta yüksek derecelere kavuştu. Zamanının bir tanesi idi. İslâm âlimlerinin ve evliyânın büyüklerinden Ebû Osman-ı Hîrî ve onun derecesinde birçok evliyâ ile görüşüp sohbet etti. Çok kerâmetleri görüldü. Üstün hal sahibi olup, himmet ve gayreti çoktu. Kalblere te'sîr eden hikmetli söz sahibiydi. 350 (m. 961) senesinde vefât etti.

Ebû Abdullah, Tûs şehrindeki evliyânın en büyüklerinden biri olan Ebû Osman-i Hîrî'nin en önde gelen talebesiydi. Senelerce onun sohbetlerine devam edip yetişti. Zâhirî ilimlerde yükseldiği gibi, tasavvufî hakîkatlerde de üstün ma'rifetlere kavuştu. Riyâzetler çekerek, üstün hâller ve kerâmetler sahibi oldu. Takvâ ve vera'da kemal derecesindeydi. Haramlardan ve şüpheli şeylerden çok sakınırdı. İnsanlara şefkat ve merhameti çoktu.

Tasavvuf yoluna bağlanması şöyle olmuştur: Ebû Abdullah'ın yaşadığı Tüs şehrinde büyük bir kıtlık vardı. Öyle ki, insanlar birbirini yiyecek dereceye varmıştı. Bir gün evine geldi. Anbarında iki ölçek buğdayın olduğunu gördü. İnsanlara merhametinin çokluğundan dolayı içine bir ateş düştü ve kendi kendine: "Ey Ebû Abdullah! Müslümanlara şefkat ve merhametin bu mudur? Onlar açlıktan kırılıp geçerken, sen anbarında buğday saklıyorsun. Yazıklar olsun sana!.." dedi. Bu durum kendisine o kadar te'sîr etmişti ki, üzüntüsünden aklı başından gitti. Evinden ayrılıp, sahralara düştü. Uzun zaman açlık çekerek riyâzetlere başladı. Nefsinin kötü arzularından kurtulmak için çok mücâhede etti, uğraştı. Öyle oldu ki, artık kendisini düşünecek hâli kalmadı. Sadece Rabbini zikrediyor ve onun kullarına merhamet ve şefkat gösteriyordu. İşte bu hâli devam ederken, Ebû Osmân-ı Hîrî'nin sohbetlerine devam etti. Büyük bir velî oldu.

Birgün, talebeleri ile birlikte yolculuğa çıkmıştı. Yolda yemek yimek için bir yere oturdular. O sırada Keşmir'de bulunan Hallâc-ı Mensûr da yola çıkmıştı. Aralarında çok uzun bir mesafe vardı. Bir aralık, talebelerine, "Şimdi bir genç yola çıktı. Şu şu vasıflardadır. Derhal onu karşılayınız! O, yüksek bir velî ve anlaşılmaz bir hâl sahibidir" dedi. Talebeleri hemen gidip onu karşıladılar. Bir müddet sonra Hallâc-ı Mensûr, yanında iki köpeği olduğu halde Ebû Abdullah'ın yanına geldi. Yemeğini bırakıp ayağa kalktı. Yerine Hallâc-ı Mensûr'u oturttu. Ona çok izzet ve ikram etti. Talebeler bu işe şaşıp kalmışlardı. Elbiselerinin hırpanî bir görünüşü vardı. O, ayrılıp gittikten sonra, talebelerine buyurdu ki: "Siz, onun dışına bakmayınız! O öyle bir gençtir ki, nefsi ile mücâhede halinde olup, onun kötü arzularından kurtulmaktadır. Evliyâlık âleminin pâdişâhı olmaya namzettir. Bu devlet kuşu, onun başına konacaktır."

Birgün kendisine: "Allah yolunda bulunup, O'nun rızâsını kazanmak isteyen talebenin vasfı nasıldır?" diye

soruldduğunda, buyurdu ki: “Talebe, bu yolda meşakkat ve sıkıntı içindedir. Fakat karşılaştığı zorluklar, kendisine neş’e ve huzûr vermektedir. Hakîkî talebe böyle olur!”

Kendisine, “Sofîve zâhid kime denir?” diye suâl edilince, buyurdu ki:

“Sofî, her an Rabbi ile beraber olandır. Zahid ise, daha o makama kavuşamayıp nefsi ile uğraşan, onun kötü isteklerinden kurtulmaya çalışandır.”

Ebû Abdullah (radıyallahü anh) buyurdu ki:

“Bir kimse, Ömrünün tamamından sadece bir gününü, fütüvvet sahibi olan Allah dostlarından birine hizmet etmekle geçirse, bu hizmetinin bereketine ve feyzine kavuşur. Bütün ömrünü, böyle olan kimselere hizmet ederek geçiren kimsenin hâli nasıl olur? Varın bir mukayese edin!”

“Gençliğini, Allahü teâlânın emirlerine ve yasaklarına uymayarak geçiren kimseyi, Allahü teâlâ da ihtiyârladığında zelîl eder.”

“Allahü teâlânın rızâsına kavuşmak için, O’nun beğendiği şeylerden başkasını vesîle yapmayan kimselere müjdeler olsun! Çünkü, O’na kavuşmak için, O’nun râzı olduğu şeylerden başka bir vesîle yoktur.”

“Kibir, ya’nî büyüklenmek, çok defa zenginlerde bulunur. Tevâzu ya’nî alçakgönüllülük ise, fakîrlerin ahlâkındandır.”

“Dünyalık arzularına kavuşmak için dünyayı terk etmek, dünyâ sevgisinin alametlerindendir.”

“İnsanlara hizmet ederken, aralarında fark gözetmekten sakının! Çünkü, kendisine hizmet etmek için fark gözetilecek olanlar, geçip gitmişlerdir. Şimdi öyle birisini bulmak çok zordur. Muradına kavuşmak istiyorsan ve maksadının da elinden kaçıp gitmemesini arzu ediyorsan, herkese hizmet et!”

“Allahü teâlâ, kendisinin bilinip tanınmasına yarayan ma’rifetlerden bir miktarını her kuluna vermiştir. Ayrıca her kuluna ihsân etmiş olduğu ma’rifetin karşılığı kadar da, dert ve sıkıntı vermektedir. Ni’met olarak bahsedilen bu ma’rifet, sıkıntılara tahammül etmesinde ona yardımcı olur.”

“İlim, insana Allah korkusunu kazandırır. İlim sahibi olan kimsenin başkalarından korkusu gidip, kalbinde yalnız Allah sevgisinde hâsıl olan bir bağlılık duygusu ile, huzûr ve sükûna kavuşur. Bu haller ise, herkesin ilimdeki derecesine göredir.”

“Resûlullah efendimiz (aleyhisselâm), her zaman Allahü teâlâdan ümmetini istemiş, onlar için Allaha yalvarıp yakardığı kadar, kimse için yalvarmamıştır. Çünkü O, alemlere rahmet olarak gönderilmişti. Ümmetine şefkat ve merhameti çoktu. Ümmetinden birinin günah işleyerek, Allahü teâlânın gazâbına uğrayabileceğini düşünerek çok üzülürdü. Nitekim cenab-ı Hak, Tevbe sûresi 128. âyetinde: “Size, içinizden öyle bir Peygamber geldi ki, zahmet çekmeniz onu incitir ve üzer. Size çok düşkündür, mü’minlere çok merhametlidir. Onlara hep hayır diler” buyurmaktadır.”

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Tabakât-üs-sûfiyye sh. 489

2) Nefehât-ül-üns sh. 307

3) Tezkiret-ül-evliyâ sh. 338